

Nr 266.

Av herr **Björek m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående
avskaflande av biskops och konsistoriums överinseende
över de allmänna läroverken och statens folkskolesemi-
narier.

Sedan gångna tider har det för den svenska statskyrkans represen-
tanter varit en angelägenhet av största vikt att utöva överinseende över
landets undervisningsväsen. Med oemotståndlig makt ha visserligen tids-
förhållandena inskränkt en tidigare nog så vidsträckt befogenhet. Den
1904 genomförda stora läroverksreformen avsåg sålunda att helt undan-
draga läroverken kyrkans, d. v. s. biskoparnas och domkapitlens inflytande
eller med andra ord att sekularisera det högre skolväsendet, en åtgärd,
som tidigare vidtagits i flera främmande stater.

Dessvärre togs steget därvid ej fullt ut. Liksom för att rädda åt de
undanskjutna kyrkliga myndigheterna ett sken av fortsatt inflytande på
läroverken, tilldelade 1905 års läroverksstadga fortfarande en del befogen-
heter åt stiftens biskopar i egenskap av eforer för läroverken, ett förhål-
lande, som alltjämt kvarstår. Såväl 1910 som 1913 har genom motioner
i riksdagen försök gjorts att åstadkomma rättelse i nämnda hänseende,
ehuru första kammarens motstånd hittills hindrat riksdagsinitiativ i frågan.

Enligt § 201 i läroverksstadgan tillkommer det eforus i varje stift
att hava uppsikt över de allmänna läroverken i stiftet och särskilt över
det sätt, på vilket kristendomsundervisningen vid dem handhaves, samt att
för sådant ändamål besöka läroverken. Eforus skall vidare sättas i till-
fälle att avgiva yttrande och förslag vid tillsättningen av alla lärare-
tjänster, vari kristendom ingår såsom ämne. Slutligen har biskopen jäm-
likt §§ 202 och 203 i stadgan att fastställa ordning för gudstjänstbesöken,

utsätta dag för termins början och slut samt tid för årsavslutning, varjämte § 204 föreskriver, att eforus skall för varje läroverk inom stiftet, med undantag av de inom stiftstaden belägna högre allmänna läroverken och stiftets samskolor, förordna en inspektör, och äger eforus, där han så finner lämpligt att genom denne som sin ställföreträdare utöva den befogenhet och de åligganden, som tillkomma eforus.

Även vid utfärdandet av den nya stadgan för statens folkskolseminarier 1914 fullföljdes samma strävanden att fortfarande underordna undervisningen under den kyrkliga myndigheten. Uti § 171 fastslås sålunda, att konsistorierna utöva den lokala tillsynen över folkskolseminarierna i stiftet. Konsistoriernas ordförande eller den av denne utsedde inspektorn äger att deltaga i kollegiets överläggningar, i vissa fall jämväl i besluten. Likaledes tillkommer konsistoriets ordförande eller seminariets inspektor viss befogenhet i ekonomiska angelägenheter. Och konsistoriet är enligt § 177 beklätt med icke oväsentlig myndighet, bl. a. yttrande- och förslagsrätt vid tillsättning av samtliga lärartjänster vid seminariet, sålunda ej blott den vid läroverken eforus tillkommande att avgiva förslag vid besättande av kristendomsläraryrkebefattningar.

Det ligger i öppen dag, att, såsom i annat sammanhang beträffande det självskrivna biskopliga prokansleriatet närmare utvecklats, anordningar av nu angivet slag icke äro förenliga med vår tids uppfattning av undervisningens ställning. Upprättandet av läroverks- och folkskolöverstyrelserna har tilldelat undervisningsväsendet en självständig administration, som icke blott är fullt vuxen att ensam utöva den myndighet, som nu tillkommer de nämnda kyrkliga institutionerna, utan som redan faktiskt fullgör en del av de åligganden, som samtidigt åvila eforus och konsistorium. Övriga eforus eller domkapitel ensamt tillkommande angelägenheter äro av den art, att de utan risk och på starka skäl kunna överlämnas åt skolmyndigheternas uteslutande handläggning.

Även om icke dessa talande principiella skäl förelegat för att bringa ur världen biskoparnas och konsistoriernas berörda otidsenliga inflytande på den högre undervisningen, skulle de praktiska olägenheter i form av onödig omgång och tidsutdräkt vid ärendenas avgörande, som den nuvarande anordningen medför, fullt motivera en ändring i den riktning här antytts. I detta sammanhang torde förtjäna särskilt framhållas det betänkliga i den kyrkliga myndighetens befogenhet vid lärartjänsternas besättande såsom ägnad att möjliggöra anläggande av obehöriga synpunkter vid platsernas rekrytering.

Då sålunda ett konsekvent genomförande av tidigare fastslagna grundsatser för undervisningsväsendets ledning fordrar avskaffandet av de ovan nämnda kvarlevorna av en svunnen tids kulturförhållanden, och då vidare hänsynen till att denna ledning må erhålla största möjliga enhetlighet och praktiska rörlighet gör en avskrivning av biskops och konsistoriums inflytande på undervisningsväsendet önskvärd och nödvändig, få vi hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

att Kungl. Maj:t ville — eventuellt och i den mån riksdagens medverkan därtill erfordras — efter inhämtande av riksdagens beslut vidtaga sådan ändring i nu gällande stadga för de allmänna läroverken och för statens folkskoleseminarier, att biskops och konsistoriums överinseende över nämnda undervisningsanstalter avskaffas.

Stockholm den 2 februari 1918.

Wilhelm Björck.

Gustav Möller.

Per Edvin Sköld.

M. Chr. Jensen.

K. A. Andersson,
Fiskebäckskil.